Из повестта „Алтъна“

Част I

Люта беше зимата на 1935 г. Месеци наред заспалата дълбоко Родопа сънуваше цъфнали храсти. Ледените фъртуни връхлитаха внезапно и поваляха смърчове дълголетници, все едно са клечици. Преспите в Кутела често стигаха метър височина. Натежали от сняг, къщите изпускаха по една въздишка през комините и отново притихваха. Денем заскрежените им прозорчета не успяваха да се усмихнат на небето с цвят на опушено сребро, а нощем примижаваха към кръглата месечина. Посред виелиците се дочуваше проточен вълчи вой. Издигаше се тоя вой над настръхналите облаци, проечаваше страшно и изведнъж секваше. Само в малка къщичка накрай селото стените прегръщаха песента на вълците, все едно беше плач на младенец, а стопаните – овчарят Ферад и жена му Емине – поглеждаха благо към щерка си, Алтъна. Тих и вдълбочен в себе си, но и мъдър човек беше Ферад. Годините му не бяха много, не му тежаха, но суровият живот в планината го беше научил да осмисля дълго приказките си и каквото рече, да е отмерено и добро, а това, което ранява, скъпернически да крие. Но дошло беше време да разкрие тайна, която пазеше отдавна. Преваляше обед в тоя студен, мартенски ден кога вятърът, победил върховете, отново довя в одаята гласа на вълчица.

– Тревожна е вълчицата, днеска. Воят е по-друг ми се чини нещо, може и камък да разплаче. Настръхнах чак. – трепна Алтъна – Вълчетата ли са гладни в тая върла зима, що ли?

– Алтъно, аз трябва нещо да ти кажа. Грях имам към тая вълчица! Голям грях съм сторил. – въздъхна Ферад и продължи – Преди седемнайсет лета цяло село пропищя от два вълка. Мъжкият беше толкоз черен, че му турихме име Шейтан, а женската – съща тракийка, с бяла козина, що искри на слънцето. Викахме и Харпалика, че беше хитра и грабеше най-едрите агнета от стадата. Що хайки правихме..., все други се хващаха в капаните, все други куршум ловеше. Ями копаехме и забивахме остри пръти, а после ги покривахме с вършини и листа. Най-накрая си отдъхнахме. Малък Сечко си беше отишъл вече и гората се раззеленяваше. Шейтан, Харпалика и още два вълка паднаха в яма. Одрахме кожите им, та ги продадохме на чорбаджията. Пък той си направи кожух. Още го носи.

Ех, Алтъно, Алтъно... Минаха се ден-два. Навлязъл бях навътре в планината, когато открих пещера със седем вълчета. Шестте все едно спяха, мъртви бяха, а седмото скимтеше тихо. Дожаля ми. Прибрах го в торбата и го отгледах все едно е куче. Атлаза го кръстих.

Порасна вълчицата, заякна. Цялата бяла, ще речеш не е вълк, а ангел. Съща Харпалика. Стана пазач на стадото ми, наред с кучетата. Вярно ми служеше дълго. Докато една нощ не чух силен вой от гората и не разбрах, че е последвала глутницата. Изгуби се. Ядосвах се и си казвах: „Вълк е това, овчарско куче не става!“

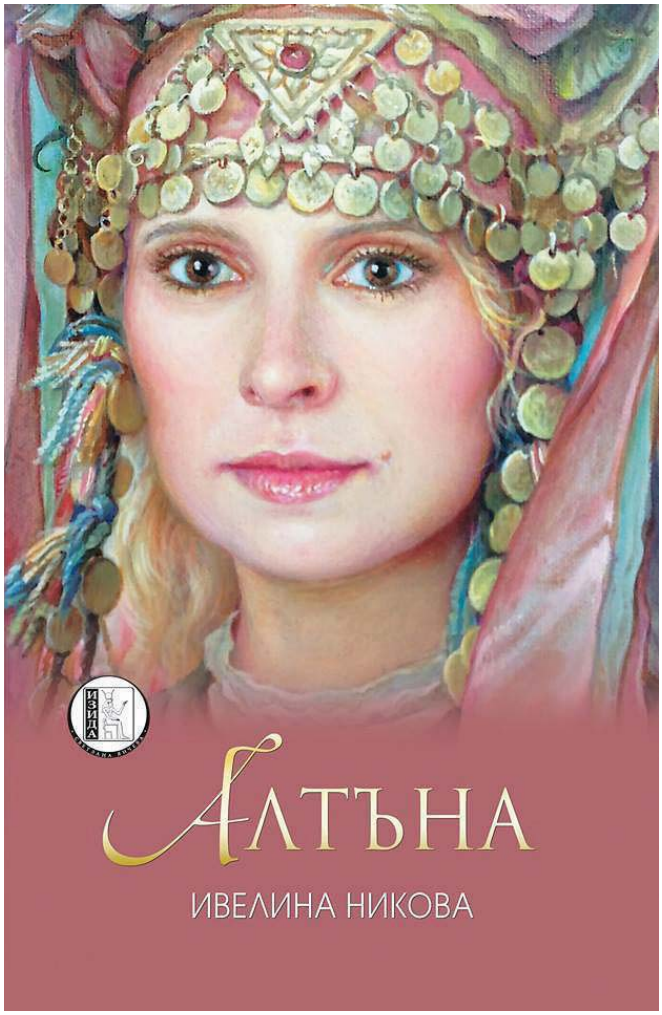

Година мина, догде я видя отново. Сутринта изкарах овцете на паша. Кучетата отдалеч надушиха нещо. Приближих се и видях трупче на новородено вълче. Недалеч, в росната трева, беше легнала Атлаза, вълчицата. Трупчето трябва да е било на нейно вълче. Приближих се още и видях как бозаеш от нея. Повойчето ти се бе оплело в трънките. Уплаших се и замахнах с гегата да я пропъдя. Позна ме Атлаза, отстъпи. Погледа ме, погледа, изви жално и легна в тревата до мъртвото вълче. Аз те взех на ръце и си казах: „Сполай, небе, детенце ми прати!“

– Що стана след туй, тате? – нетърпеливо го прекъсна Алтъна.

Емине избърса сълзите си и продължи вместо мъжа си:

– Не дочакахме, Алтъно, челяд да завъдим и ние като людете. Люлка не бяхме връзвали в одаята. Всяка вечер сядах на стана да тъка платно за ризки, плетях детски чорапки. Баща ти чак издяла дървено човече, та му приказвахме все едно ни е чедо. Него ден Ферад се прибра рано. Носеше нещо и отдалеч познах, че е весел. Кога приближи, ми извика: „Стопли млекце, невесто!“ Аз те поех из ръцете му, прегърнах те до сърце си да те стопля и толкоз бях зажадняла за рожбица, че вече не исках да се разделяме никогаж.

– Чия щерка съм тогаз? От где съм? – объркано рече Алтъна.

– Не зная кой те е оставил в гората, чедо. Тоя белег, що имаш над ресниците, може да е уплашил твоите. Тъмен полумесец. Казват от дявола ще да е, не е на добро. Сигурно затуй са те оставили. Не смеехме да ти кажем истината, да не отвърнеш глава от нас. Прости ни!

Емине стана и отвори писаната ракла. Извади от нея малко вързопче.

– Не зная коя е рождената ти майка. Зная само, че си християнка. Като развивах пеленките ти да те изкъпя, от тях падна туй дървено кръстче. А на врата ти блестеше стара пендара, затуй те нарекохме Алтъна. Вземи ги, твои са!

Алтъна внимателно пое вързопчето, погали с длан пожълтелите от времето пеленки, върза жълтицата на шията си и стисна кръстчето в юмрук.

– Месец по-късно те занесохме в църква да те кръстят. Свещеникът помаза с миро челото, ръцете и ногите ти и три пъти те потопи в светена вода в името на Отца, Сина и Светия Дух. Ти мълчеше, не проплака даже, като ти отрязоха кичурче коса. До днес го пазя.

– Може да сте мюсюлмани, може в жилите ми да не тече ваша кръв, но за мен сте майка и баща до гроб! – каза Алтъна, целувайки им ръка.

– Християни, мюсюлмани... всички сме пръст. Една душа носим и тя назаем взета. От Аллах ли, от Господ ли...? Кой знае? Душа – светлина! Пък тя старата вражда е яко дърво, дето само добрина го сече. Отсече ли го, сяда на дънера и пее. Пророците ще идват и ще си отиват. По трънливия си път ще оставят истини-заръки. Святи люде са, ама от мен да помниш: слънцето е на всички, но само добрите улавят лъчите му и почват да светят. Те живеят, другите ги брой за сенки.

Другите невидима кама в ръцете си стискат и под език отрова крият, по-смъртоносна от змийската. Поблизо до слънцето стой, дъще! – рече Ферад.

Алтъна излезе, за да прикрие сълзите си.

– Добре ли сторихме, Ферад? След толкоз години нажалихме щерка си. Можеше да си мълчим, да отнесем тайната в гроба – въздъхна тежко Емине.

– Не, тя трябва да знае истината. Признат грях – половин грях! Лошо, че не можем да й кажем кои са истинските й родители.

– Как кои? Що изобщо се чудиш? Ние сме, щом сме я отгледали. А за вълчицата що й каза? Може да се уплаши от туй, че от вълчица е засукала.

– Знаеш колко лета Атлаза я гледа отдалеко. Не би й сторила зло. Кърмилница й е. Пък може и млякото й да е било силно, щом наша Алтъна порасна толкоз хубава. Напук на душманите, гиздава е! И как пее…, песни по три дни дълги изкарва. Ще свикне с тая мисъл. Не бой се! Добро е чедото ни! Няма да си иде и да ни остави на старини.

– Дано, Ферад! Дано си прав! Косъм не съм дала от главата й да падне. Толкоз много я обичам. Не помня колко пъти съм благодарила на Аллах, че ни я прати.

Радост ни е! – Емине наведе очите си, навикнали все надолу да гледат. Само тъмните сенки под тях издаваха коравината й пред несгодите. Да, държелива беше тая нисичка, суха, покорна жена, която никога не оставаше без работа. Всичко в тоя дом лежеше на чевръстите й ръце. Но родопчанката никога не издаваше мъката си. Дълбоко в пазвата си я къташе, да не я събуди, като че ли е мечка стръвница. Та нали страшилището с душа се храни? Веднъж излезе ли от бърлогата си, не подбира. Къса туй, що му се изпречи на пътя. Мъката кръв лочи, но напиване няма. И свършване няма. А душата, ех душата човешка, все празник чака!

„Не бягай от болката! Няма удобна тъмница за нея. И през комин не излиза с дима. На сухо цвете и на смърт дъхти тя. Тишината ще те превземе и като караконджул ще те плаши. И юлар ще се опита да ти сложи.

Но ти не свиквай с болката, надживей я! Тогаз, когато ти е най-тежко, забий нокти в земята! Вкопчи се в нея! Стисни зъби, прегърни дърво и се смали до корените му! Оттука нито крачка назад. Повдигни се на пръсти... високо, високо над болката! Накрай ще найдеш млечното зъбче на надеждата.“ – Алтъна мислено си припомняше думите на майка си. Емине – майчицата, която не й беше родна, но която вадеше залъка от устата си за нея. Навикнала беше, когато нещо мъчи чистата й душа да отива на Хайдушка поляна. Там я намери и днес Дойчин, макар че студът щипеше. Алтъна седеше на техния камък, а по бузите й се стичаха сълзи.

Щом го видя, тя бързо избърса с длан очи, че се сети що са й заръчвали: „Пред чужди очи не плачи! Срамотия е!“, но влагата в тях още си стоеше.

– Алтъно, Алтънчице, що ти е? Добре ли си? – загрижено попита той и седна при нея.

– Не ме питай, Дойчине! Нищо ми няма – тихо издума Алтъна.

– Погледни ме в очите, Алтънчице! Няма по-хубави очи в цяла Кутела от твоите! Родопа живее в тях. Затуй са тъй топли. Погледнеш ли ме, всичко друго изчезва.

Помен няма от грижи –Дойчин полека изтри с пръсти сълзите й – Ех, да можеше да се видиш кога си щастлива! Очите ти блестят тъй, сякаш две слънца са слезли от небето и са се вселили в тях. Искри пръскат.

– Не си учен, Дойчине, пък тъй сладко говориш! От устата ти не думи излизат, а капки мед.

– Много мъка има по тая земя, либе. Що трябва

да си казваме тежка дума? От нея боли. Скверна дума пари на езика, в гърлото трябва да остане. По-добре пий глътка вода, преглътни я. Устата само благини трябва да изрича, дето добро сторват и дето отпускат душата.

– Не си за овчар ти. Трябваше да идеш в града да се изучиш, даскал да станеш и да учиш децата на четмо и писмо, не с овците да си приказваш.

– Господ си знае работата, Алтънчице. Той всекиму е отредил от раждането. Един определя за зидар, друг – за терзия, трети – за куюмджия. Мене е решил да сложи по козите пътеки и по-близичко до облаците. Затуй познавам Родопа като петте си пръста на ръката. Бърчините белег са ми сложили.

– Даскал, ако беше, по-лек живот щеше да живееш и хората щяха да те тачат.

– Що ми е? Виж ме сега: свободата си нося под калпака. Кача се на някой връх, дето не се разбира где свършва планината и где почва небето. Пълно ми е сърцето. Само вечерите ми са дълги и мъчни. Усещам самотията. Страшно нещо е, да знаеш. Не мога с пирон да я забода, затуй изваждам кавала, че той попива мислите на свирача и свиря, свиря, догде песента се умори и поиска да спи. Завия се с чергата и тъй до изгрев.

– Черга... Да ти изтъка едно халище, а Дойчине? Зимъс да се покриваш с него, да не мръзнеш. Шаренко: червено-божурено да има по него и жълто да просветва, и зеленко – да ти спомня за тревата напролет… Завиеш ли се, трижди да ме благославяш!

– На драго сърце бих приел, но зная колко много работа на тебе чака. Останеш ли по-спокойна, тогаз. Аз ще потърпя.

Алтъна се усмихна, защото видя вълчицата, притихнала зад висока ела. Атлаза, нейната кърмилница.

– Видиш ли я, Дойчине? – рече Алтъна, посочвайки към Атлаза.

Дойчин едва сега я съзря и стисна силно гегата си.

– Не, недей! Спри! Тя ми е като майчица, от нейното мляко съм сукала. – каза Алтъна, хващайки силната, мъжка ръка, решила да я опази.

– Що думаш, Алтънчице, за едната хубост ще те разкъса? – учуди се Дойчин – Не бой се! Ще я поваля.

– Не, не я наранявай! Сега разбирам защо често я виждах в планината. Понякога приближаваше и до нашата къща. И кучетата я познаваха. Атлаза се казва. Тате ми разкри днес страшна тайна. Потърпи! Ще ти разкажа всичко от игла до конец.

– На мене можеш всичко да кажеш. Ще си мълча като тоя камък тука.

– Не сега. Друг път. Да си вървим! Късно става.

Беше започнало да се смрачава. По върховете на високите борове се спускаше мъгла като тънка дантела. Тук-там се чуваше бухалски писък. Двамата млади вървяха мълчаливо. Вълчицата ги последва до първите къщи на Кутела. ◆

„Наричат Родопите „планината с душа“ и „планината на силните“. „Алтъна“ също е книга с душа, книга, която ще те откъсне от забързаното ежедневие и ще те издигне до височината на мурите и смърчовете. Когато я разгърнеш, ще чуеш песента на хлопки и чанове, ще се заситиш с мляко, заквасено със звезди, ще усетиш боровия дъх и светостта на хляба и завит с пъстро халище, ще видиш как две религии – християнството и исляма, се помиряват, когато над всичко застане човешката топлота.

Както в живота, така и в тази книга на мрака противостои светлината, на бедността – богатството, на сътворението – разрухата, на мъката – радостта, на омразата – силната любов. Нали само чрез тях всеки от нас ще научи кои са вечните истини, какво значи отговорност, какво е щастие…

„Алтъна“ те кани да погледнеш света през други очи и да разбереш, че колкото сме различни, толкова сме и еднакви, когато пуснем доброто в душите си. Осмели се и прекрачи през дебрите на Родопа планина, за да узнаеш историята на Алтъна, родена в земята на траките и наследила дарбата на Орфей“. **(„Литературен свят“)**

Скъпи читатели, с талантливата ни сънародничка Ивелина Никова имахте възможност да се запознаете чрез чудесното интервю на Анжела Гюрова, публикувано в последния брой на „Роден глас“ за 2016 г.

Ивелина Никова е родена през 1977 г. в гр. Провадия. Завършва висшето си образование в Икономически университет, гр. Варна. В момента работи като главен счетоводител в частна фирма. Основен акцент в творчеството й е обичта към родината и духовната близост с народните песни. Автор е на няколко стихосбирки и на повестта „Алтъна“, която излиза през 2016 г. в издателство Изида“. Стихове на Ивелина Никова са публикувани в поетични сборници, във вестници и списания. През 2014 г. поетесата получава втора награда в литературен конкурс „Рада Казалийска“ в гр. София и трета награда в конкурс под надслов „Мила Родино!“. ◆